

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Əgər özünü «o kəslər ki, bir günah iş gördükləri, yaxud özlərinə zülm etdikləri zaman Allahı ya da salıb (tövbə edərək) günahlarının bağışlanmasını istəyərlər...» cərgəsinə daxil etsən, bütün hallarda Allah-taalanı unutmasan, pis işlər, doğru olmayan davranışlar və çirkin adətlərdən peşman olsan, səmimi qəlbədən tövbə və istiğfar etsən, ötən zamanda bizim qalib ordunun dördəyahlılarının ayağı dəydiyi qala və məkanları (indi isə sənin tabeçiliyində olan və onları işğal edərək bizi) məzəmmət etdiyin həmin ərazilərin hər bir guşəsini Osmanlı məmləkətlərinin tabeçiliyinə verərək bizim əzəmətli himayəmizdə olan bəndələrə tapşırısan daha yaxşı olar. Bizim xidmətimizdə duranlardan yaxşılıq, nəvaziş, mehribanlıq və xoşxasiyyətdən başqa bir şey görməzsən.

Pis vərdiş təbiətindən özünə yer etdisə

Öləne qədər səndən əl çəkməz.

Əgər pis əməllər və rüsvayçı davranışları israr və təkidlə davam etdirsən, uca Allahın köməyi ilə qələbə çalacağıq və ələ keçirdiyin həmin məmləkətin meydanı tezliklə bizim qalib ordunun düşərgəsi olacaqdır. Bir müddətdir yelbeyinliyin şiddətindən sərdarlıq sevdasına düşmüşsən və lovğalığın çoxluğundan cahangirlik və fatehlik iddiası dilində cari olur. Əgər mərdənsə, mərdlərin meydanına çıx ki, təleyin hökmü müəyyən olsun». ...O gün hökm ancaq Allahındır». «...Haqq yolu tutub gənlərə salam olsun!» Mövlana Sarıgözü məktubu tamamladı, tarix də yazdı. Hətta məktubun harda yazıldığını göstərən yeri gə qeyd etdi. Bundan sonra məktubun yola salınması üçün əlavə tapşırıqları hökmdar özü verəcəkdə. Mövlana Sarıgözü Allaha yalvarırdı ki, məktubu aparmağı hökmdar ona həvalə etməsin. Çünki məktubda elə məqamlar var idi ki, Şah İsmayıl həmin sözləri oxuyarkən qəzəblənə bilirdi və bu da Sultan Səlimin göndərdiyi şəxsən başında çatlayardı.

Sultan Səlim bu məktubdan sonra tezliklə Şah İsmayilla qarşılaşmalı olacağını artıq yaxşı anlayırdı. Onu da bilirdi ki, Şah İsmayıl onun üçün nə

ki, Şah İsmayıl açıq-aşkar Sultan Səlimə və onun hakimiyyətinə qarşı təhlükə törədəcək mövqeyini bildirməyə də, Osmanlı səltənətinin hökmdarı Sultan Səlimin qardaşı oğlu Sultan Muradı bütün imkanları ilə dəstəkləyir və ona tək cə mənəvi yardım göstərmir, silah-sursat sarıdan da köməyini əsirgəmir.

Aradan xeyli müddət keçmişdi. Şah İsmayıldan bir cavab yox idi. Hələ üstəlik Şah İsmayıl ən böyük və nüfuzlu sərkərdələrindən biri olan Məhəmməd xan Ustaclının başçılığı ilə Diyarbəkər tərəfə əlavə qüvvələr də göndərilmişdi. Doğrudur, Məhəmməd xan Ustaclıya tapşırılmışdı ki, Nürəli və Sultan Muraddan fərqli olaraq Osmanlı sərhədlərinin içərisinə girməsin. Ancaq Diyarbəkər tərəflərin təhlükəsizliyini təmin etməklə məşğul olsun.

Məhəmməd xan Ustaclı güclü sərkərdə olduğu kimi, kifayət qədər müdrik insan idi. Buna baxmayaraq, Osmanlıların Səfəvi sərhədlərinə yaxın tərəflərdəki Qızılbaş qətləmlərinə seyrçi qala bilmədi və Sultan Səlimə bu qətləmləri dayandırmaq üçün kəskin bir məktubla müraciət də etdi. Həmin müraciətində Məhəmməd xan Ustaclı Sultan Səlimin Qızılbaş hökmdarına təhqirlərini də cavabsız qoymamışdı. Və nəticədə Sultan Səlimə bildirmişdi ki, bir hökmdarın başqa bir hökmdara kin və qəzəbinin əvəzini sadə və köməksiz insanlardan çıxması yaraşmaz.

Sultan Səlim Məhəmməd xan Ustaclının məktubunu alan kimi, Mövlana Sarıgözü yenə yanına çağırıldı. Və ondan tələb etdi ki, Qızılbaşların Osmanlı ərazilərində olan tərəfdarlarını cəzalandırmaq üçün dinin hökmünü versin.

- Qulağımızın dibinəcən gəlib, burnumuzun ucunda dayanıb bizə hədə-qorxu gələn Səfəvi sərkərdəsinin nəyə güvəndiyini bilirsənmi? - O, Sarıgözədən qətiyyətlə soruşdu:

- Bilirəm, hökmdar.

- Nədir bunun səbəbi?

- Səbəb odur ki, Osmanlı səltənətinin Səfəvilərlə sərhəd olan tərəflərdə insanlar Şah İsmayılın mərhəmətinə daha çox inanır. Ən başlıcası, ona sevgi və hörmət bəsləyirlər.

Mövlana Sarıgözün sözünün sonu Sultan Səlimi qılınc kimi doğrayıb keçdi.

Demək, bütün qanlar, qadalar - hamısı onun fitvası ilə bağlanacaq. Şübhəsiz, Qızılbaşlar fitva sahibinin də kimliyi ilə maraqlanacaq. Bunun artıq nə demək olduğunu Həməzə əfəndi biləndə canından gizilti keçdi. Elə indidən onun canını qara-qorxu bürümüşdü. Qızılbaşların gözəgörünməz adamları baş verən hadisələrdən sonra çətin ki, onu bağışlayacaqdılar.

Həməzə əfəndi gördü ki, heç bir çıxış yolu yoxdur. İndi o, iki od arasında qalmışdı. Ya Sultan Səlimin qılıncı ilə çiynindən qoparılaq başını verməli idi, ya da fitvanı bəyan etməli idi. Əlbəttə, Həməzə əfəndi indiyə qədər çox fitvalar vermişdi. Elə Sultan Səlimə atasının hakimiyyətinə son qoyub, özünün hakimiyyətə gəlməsi üçün razılıq fitvasını da o vermişdi. Həm də belə əsaslandırılmışdı ki, atası qocalıb, əldən düşüb, ağı-qaradan, doğrunu-yalandan, haqlını-haqsızdan ayırmaqda çətinlik çəkir. Əgər belə davam etsə, nəinki Sultan Bəyazidin öz nəslə, bütün Osmanlı səltənəti təhlükə qarşısında qala bilər.

Hüseyinbala MİRƏLƏMOV

ÇALDIRANA GEDƏN YOL

romandan səhifələr

Sultan Əhməd olacaq, nə də Sultan Qorqud. Demək, bu, çox ciddi savaş olacaqdı.

* * *

Sultan Səlim Şah İsmayılın ünvanına göndərdiyi məktubdan sonra arxayınlaşmadı. Mövlana Sarıgözün məsləhətinə uyğun olaraq Osmanlı səltənətinə daxil olan bütün yerlərə məktub göndərərək əmrlər, sərəncamlar yollayıb hər kəsi Səfəvi təhlükəsindən xəbərdar edərək müsəllah olmağa çağırıldı. Bu böyük bəlaya qarşı Sultan Səlim tək cə ordu ilə döyüşməkdən başqa adamların fikir və düşüncələrini, xəyalatlarını da səfərbər etməyi üstün tuturdu. Çünki atası Sultan Bəyazidin ölümündən sonra əyalətin demək olar ki, hər yerindən ona hüsn-rəğbətini dəyişməsi haqqında gələn xəbərlər ciddi narahatlıq yaradırdı. Hər yerdə xəbər yayılmışdı ki, o, atası Sultan Bəyazidi boğduraraq öldürmüşdü. Şübhəsiz, belə olan halda qardaşları Sultan Əhmədin və Sultan Qorqudun tərəfdarları da hər yerdə böyükdən qoyurdular. Atasına, qardaşlarına xəyanət edən bir şəxsən xalqa hansı sədaqətindən danışmaq olar.

Mövlana Sarıgözü özü də narahat idi. Baxmayaraq ki, Sultan Səlim hər hansı bir addımı atmazdan əvvəl onunla məsləhətləşir, rəylərinə xüsusi əhəmiyyət verirdi. Mövlana Sarıgözün rahatsızlığı onunla bağlı idi ki, əhali hər yerdə yalnız Sultan Səlimin zoruna və hədsiz qətləmlərinə rəğmənlə tabeçilik göstərirdi. Səfəvilərlə sərhəd tərəflərdə «Şahqulu baba» üsyanı göstərmişdi ki, əhalinin xeyli hissəsi Səfəvilərin tərəfdarıdır. Ən başlıcası, onların dini etiqadlarını heç bir zorakılıq olmadan köüllü şəkildə qəbul edirdilər.

Hələ son vaxtlar Diyarbəkər tərəflərdə Şah İsmayılın sərkərdələrindən olan Nürəlinin sərkərdəliyi ilə irəliləyən Qızılbaş qoşunları artıq ciddi təhlükəyə çevrilməkdə idi. Təhlükəni ciddiləşdirən bir amil də Sultan Muradın özünün də xeyli hərbi qüvvə ilə irəliləməsi idi. Sultan Səlimə məlum idi

- Yaxşı, bizim mərhəmətimiz yoxdursa, hökmümüz necə? Hökmümüz də onların Şah İsmayilla dua eləyən dillərini kəsə bilməz?

- Kəsər, hökmdar.

- Bəs bizim qarşımızı kəsən nədir?

- Dinin fitvası gərəkdir, - Mövlana Sarıgözü axır ki, mətləbə gəldi.

- Bəs bu fitvanı kim verməlidir?

- Fitvanı mən də verə bilərəm, hökmdar. Ancaq bunun qanuni əsası olmaz.

- Bəs onda kimə üz tutaq? - Sultan Səlim hökmü Sarıgözü sızdı, sonra da əlavə elədi, - əgər Mövlana Sarıgözü fitva verə bilmirsə...

Mövlana Sarıgözü xeyli fikrə getdi, düşünməli oldu. Çünki o, baş müftinin adını çəkməyə ehtiyatlıydı. Səbəbi də bu idi ki, ola bilirdi; baş müfti fitva verməyin Mövlana Sarıgözə aid olduğunu hökmdara sübut etməyə cəhd edər. Yaxud baş müfti onun adını çəkdiyi üçün Mövlana Sarıgözü çox ustalıqla aradan götürdü bilirdi. Amma başqa yol da yox idi. O, cəsarətini toplayıb fikrini bildirdi.

- Fitvanı Osmanlı səltənətinin baş müftisi Həməzə əfəndi verməlidir. Yalnız bu zaman o fitvanın qanuni əsası olar. Əhali də hökmün ədalətli olduğuna şübhə etməz.

Sultan Səlim nəhayət ki, Mövlana Sarıgözün qətiyyətlə mövqeyi ilə razılaşdı və onu da bildi ki, fitva üçün Həməzə əfəndiyə hökm etməlidir. Tezliklə bütün divan üzvlərini yanına çağırıldı. Həməzə əfəndiyə də hazır fitva ilə yanına gəlməyi əmr etdi. Əvvəlcə Həməzə əfəndi hökm ilə tanış olandan sonra tərəddüddən yaxa qurtara bilmədi. O, bu fitvanın nələrə bais olacağını yaxşı bilirdi. Anlayırdı ki, Sultan Səlim çox dəhşətli hökmlər verəcək və bu hökmlərə də Allahın ədli donunu geydirəcək.

Hələ hadisələr bununla bitməmişdi. Mövlana Sarıgözə öz arasında olan pıçıldaşmalardan sonra Sultan Bəyazidin boğularaq öldürülməsinin də ilhamvericisi olmuşdu. Ancaq bir şərtlə: Sultan Bəyazidin ölümü haqqında söz-söhbət heç kim tərəfindən araya-ərsəyə gəlməsin. O, bununla Sultan Bəyazidə işarə vurmuşdu ki, hadisənin şahidləri də gərək aradan götürsün. Doğrudur, Sultan Bəyazidi boğub öldürənlərin canları ustalıqla alındı. Bu məsələnin örtülü qalması nisbətən təmin olunmuşdu. Amma Həməzə əfəndi çox istəyirdi ki, Sultan bu işdən xəbərdar olan Mövlana Sarıgözü də aradan götürsün. Hərçənd ki, Mövlana Sarıgözü də belə bir əməli Həməzə əfəndiyə tərəf yönəltməyə çalışırdı. Ancaq onların istəyinin əksinə olaraq Sultan Səlim nə Həməzə əfəndiyə, nə də Mövlana Sarıgözə toxunmamışdı. Hökmdar hiss edirdi ki, hələ ki, Osmanlı səltənətinin, yəni elə Sultan Səlimin özünün həm Mövlana Sarıgözə, həm də Həməzə əfəndiyə ehtiyacı var.

Sultan Səlim saray münacişlərinin içərisində böyümüşdü. O, yaxşıca görüb anlamışdı ki, sarayda heç kim digərini sevmir. Hər kəs istəyir ki, özünün sağ qalması üçün digərinin başı çiynindən qoparılsın. İndi Sultan Səlim də bu bir-birinin ötinə yeməyə hazır olan adamları əlinin altında saxlayır. Niyətlərini axıracan çözməkdən tək cə zövq almırdı, həm də onların bir-birilə bəhsə-bəhsə görə ən ağıllı və faydalı məsləhətlərindən bəhrələndirdi.

...Divan üzvlərinin hamısı toplanmışdı. Mövlana Sarıgözü də, Həməzə əfəndi də Sultan Səlimin yanında idi. Biri sağ tərəfində əyləşmişdi, biri sol tərəfində. Sərkərdə Malkoçoğlu da Sultan Səlimin yanında idi. Sultan Səlim onu da dəvət etmişdi.

(Davamı var)